

de**1**bres

ivn

Vecht & Plassengebied

herfstnummer

Jaargang 28 2013

De Bres

De Bres is het tijdschrift voor de leden en donateurs van de IVN afdeling Vecht en Plassengebied. Het gebied waarbinnen de activiteiten van onze vereniging plaatsvinden ligt aan weerszijden van de Vecht en bestrijkt grofweg de plaatsen: Utrecht, Leidsche Rijn,

Vleuten-de Meern, Maarssen, Breukeken, Loosdrecht, Loenen en Abcoude. Dit gebied is qua natuur en landschap zeer gevarieerd en van groot belang voor het milieu en de biodiversiteit van deze streek.

De werkgroepen van IVN Vecht & plassegebied

Vogelwerkgroep

Contactpersoon: Hanneke Boom
Email: hannekeboom64@gmail.com

Paddenstoelenwerkgroep

Contactpersoon: Hanni Meulemans-Mik
Email: hannimik@xs4all.nl
In het najaar iedere vrijdagochtend op paddenstoelenjacht

Jeugdwerkgroep

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Commelinhof werkgroep

Contactpersoon: Erik Broeke
Email: ecnfbroeke@ziggo.nl
Gehele jaar ieder vrijdag open voor onderhoud. Voor het publiek op zondagmiddag van 17 februari tot eind mei open.
Adres: park Vechtenstein, Maarssen

Waterwerkgroep

Contactpersoon: Marijke zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Vleermuizenwerkgroep

Contactpersoon: Harrie Pelgrim
Email: harriepelgrim@hotmail.com

Wandelingenwerkgroep

Contactpersoon: Reint Dragt
Email: eendracht55@hetnet.nl

Werkgroep excursies

Contactpersoon: Jaap Stavenuiter
Email: jcmstavenuiter@kpnplanet.nl

Werkgroep publiciteit

Contactpersoon: Marloes van der Beek
Email: harald.marloes@telfort.nl

Werkgroep de Bres

Contactpersoon: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com

Internetwerkgroep

Contactpersoon: Lolke Stelwagen
Email: lolkestelwagen@msn.com

Werkgroep bijscholing

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Werkgroep winkeltje

Contactpersoon: Hanneke Boom
Email: hannekeboom64@gmail.com

Werkgroep Utrecht

Contactpersoon: Dirk-Jan Boerwinkel
Email: dirkjan.boerwinkel@gmail.com

Werkgroep natuurscursus

Contactpersoon: Bernadet Sijmons
Email: bernadetsijmons@hotmail.com

Werkgroep natuurgidsencursus

Contactpersoon: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com

Van de redactie

De redactie heeft het er maar druk mee, ieder keer dit tijdschrift te vullen. Waar doe je het allemaal voor? Dat werd mij duidelijk op de landelijke IVN-dag waar vooral de voordracht van Stephen Moss indruk maakte. Zijn verhaal ging over het fenomeen dat kinderen die weggehouden worden van de natuur vanwege de risico's die het spelen in de natuur met zich meebrengt daardoor op latere leeftijd minder goed risico's kunnen inschatten. Zijn gevolgtrekking was dat het vroege contact met de natuur en het spelenderwijs leren omgaan met de risico's die daarbij kunnen optreden op latere leeftijd een betere inschatting van risico's met zich meebrengt. Of het zo werkt bij de jeugd, ik weet het niet maar het is een mooi positief uitgangspunt voor onze IVN-activiteiten. Naast De Bres ga ik elke vrijdag ochtend naar de Commelinhof en probeer daar mijn steentje bij te dragen aan het onderhoud van deze prachtige tuin. Door de contacten met andere tuinen kwam ik in aanraking met een cursus die in de Hortus van Amsterdam werd gegeven over de "Evolutie van planten". In het voorjaar kon ik door de Natuurgidsencursus deze cursus niet volgen maar ik kreeg de kans om mij hiervoor in te schrijven en de cursus in de Hortus van Leiden te volgen. Ik kan het iedereen die belangstelling heeft voor de plantenwereld aanbevelen om deze cursus die uit vier ochtenden bestaat te volgen. De plantenwereld wordt er nog boeiender door. De cursus wordt aangekondigd op de website www.openoogprodukies.com.

De redactie

Belangrijke data

Bestuursvergaderingen

Donderdag 12 december

Gidsenvergadering

Donderdag 21 november

Natuurwerkdag

Zaterdag 3 november

Het bestuur

Voorzitter: Bert van der Tol
Email: bertvdtol@zonnet.nl
Secretaris: Illy Poley
Email: ipoley@ziggo.nl
Penningmeester: Hanneke Boom
Email: hannekeboom64@gmail.com
Bestuursleden: Marloes van der Beek, Harm Dotinga, Jaap Stavenuiter

Van de ledenadministratie

Als nieuwe leden heten wij van harte welkom:
Robert Holthuizen en
Sigrid Heinsbroek
Twee leden hebben hun lidmaatschap opgezegd en een donateur heeft zijn donateurschap opgezegd.

Bericht van het bestuur

Verbaasd en geschokt was ik toen ik onlangs op een bijeenkomst met IVN'ers hoorde dat het IVN een stoffig imago heeft. Het was een bijeenkomst waarin we werden geïnformeerd over de mogelijkheden van de nieuwe media.

Nu was ik de enige van IVN Vecht en Plassengebied en alle andere mensen waren van andere IVN afdelingen. Even hoopte ik dat het misschien alleen voor hen op gaat en niet voor onze afdeling? Ik merk dat ik het niet leuk vind om stoffig gevonden te worden.

Zouden we dan toch moderner moeten worden? Digitaal gaan? Facebooken? Appen? Liken? QRen? GPSen (of is dat alweer oud?).

Wat vinden jullie ervan? Moeten we als IVN Vecht en Plassengebied minder stoffig worden? Het zou leuk zijn als iemand daar in de volgende Bres (en de daaropvolgende en de daaropvolgende?) iets over wil zeggen. Ik nodig jullie uit om daar iets over aan te leveren bij de redactie van de Bres. Meningeën, ideeën, alles is welkom.

De jeugd kan nog niet stoffig zijn lijkt mij. Daarom heb ik mijn dochttertjes, die veel IVN'ers kennen, gevraagd of zij ons stoffig vinden.

Ik vind IVN'ers cool! (Marika 8 jaar) IVN'ers zijn niet stoffig, nou ja, misschien een beetje. IVN'ers zijn mensen die de natuur en dieren beschermen, en dat is goed. (Karlijn 10 jaar, bijna 11) Zo, nu horen we het van jonge dames die het kunnen weten.

Toch zou het leuk zijn om de komende tijd het over dit onderwerp te hebben. Want als organisatie wil je toch ook

jongeren aan blijven spreken. Ik ga nu even een stofdoek kopen.

Hanneke Boom
Peningmeester IVN Vecht en Plassengebied

Om te bewijzen dat onze afdeling met z'n tijd meegaat, scan deze QR code.

Ontwenningsverschijnselen?

Na anderhalf jaar intensief bezig te zijn geweest met de natuurgids cursus is de rust nu wel even wennen.....

Geen cursus meer op dinsdagavond...
Geen excursie meer op zaterdagmorgen...
Geen stage meer op vrijdagmorgen...

Onwennig loop ik over mijn adoptie-terrein waarover ik nu niets meer hoeft vast te leggen.

Ik blijf wel observeren en herken het nodige...maar ook een heleboel niet!! Ik weet nog zoveel niet! Heb ik niets geleerd dan??

INTEGENDEEL !!!

Ik heb juist heel veel geleerd; teveel om op te noemen zelfs.

Heb ik er hard voor moeten werken? Meestal best wel, maar ik heb ook enorm genoten.

Ook dat is te veel om op te noemen al doe ik wel een poging:

Mijn eerste kievietsei (bleek van een scholekster te zijn)

Mijn eerste purperreiger (was echt zo), Vogels horen in het pikkedonker gevolgd door een daverend ontbijt.

Paddenstoelen ontdekken in ijzige kou (je warm lopen was er niet bij).

Fietsexkursie die ik niet bij kon houden en waarbij ik ook nog drijfnat werd.

Het Bert Bospad.

Kinderparticipatie.

En dat allemaal anderhalf jaar lang!

Er is veel aandacht besteed aan de natuur op zichzelf (flora en fauna) en aan landschappelijke en milieu-aspecten. Veel feitenkennis en leermomenten. Terecht kreeg communicatie veel aandacht: hoe leid je een excursie waarbij zowel de gids als de gast tevreden zijn na afloop. De praktijkervaring met de wolzwever roept nog steeds een brede glimlach bij me op...

Kan ik deze cursus anderen aanbevelen?

Ja zeker. Al is er wel een maar...het kost veel tijd. Wat mij betreft was het dat helemaal waard. In ons slotlied bij de diplomering is de tweede zin niet voor niets "het zit er eindelijk op".

Het refrein eindigt met "de komende dagen gaan wij niets meer doen"

Wat mij betreft zijn die komende dagen voorbij: ik gids al weer een tijdje met veel plezier in mijn adoptie-terrein in park Bloeyendael en leer daar nog iedere keer weer bij.

Zoals het gevleugeld hertshooi (gele bloemetjes).

Ik verheug me op de komende paddenstoelen: ik heb al drie biefstukzwammen gezien...

een jaar geleden zou ik ze niet herkend hebben en was alles kbp.

Al met al ben ik een tevreden gids (met nog weinig ervaring, maar dat komt wel!).

Titia Kan

Willemien Valewink

Wie op een zomerse dag bij Willemien het erf aan de Straatweg opgaat, heeft door het groen en de schaduw van de bomen het gevoel een groene kamer binnen te gaan. Aan de schuur hangt een bord waar met grote letters 'Klein Slangevegt' op staat. 'Dudok de Wit, een voormalige eigenaar van Slangevegt – ook wel bekend als Kees de Tippelaar - liet het huis bouwen voor zijn huishoudster. Zijn grootvader had als suikerhandelaar fortuin gemaakt, dat door Kees en zijn broer samen met het Landgoed Slangevegt werd geërfd. Het witte huis tussen beide panden diende als museum dat werd ingericht met voorwerpen die Kees meenam van zijn reizen. Hij was een verwoed wandelaar die onder andere in zes maanden tijd het eiland Java van oost naar west te voet aflegde. Aan Klein Slangevegt hebben we een stuk laten aanbouwen zodat het geschikt werd om er met ons gezin met drie kinderen in te wonen', vertelt Willemien. Het leuke is dat de jeugd in Breukelen op de verjaardag van Kees, nog steeds poffertjes krijgt in de Poffertjeskraam die in park Boom en Bosch staat'. Wie op internet haar naam Googlet, ziet met een actief persoon van doen te hebben, die zich bezig houdt met pottenbakken, IVN, Groenlinks, de Fietsersbond, De Jeugd natuurwacht, om er een aantal te noemen. 'Het pottenbakken is een hobby van me. Ik ben geboren in Leeuwarden en ben na de Middelbare school naar Utrecht gegaan om er voor botanisch analiste te studeren. Na de opleiding heb ik gewerkt op het botanisch laboratorium in Utrecht. Later heb ik wateronder-

zoek gedaan aan het Lymnologisch Instituut in Nieuwersluis. Het Instituut was tot 2011 gevestigd in De Vijverhof; het witte gebouw langs de Vecht voor Breukelen'.

'In 1982 heb ik de Natuurgidsencursus gevolgd, samen met o.a. Paul Vlaanderen. Later maakte ik zelf deel uit van het cursusteam, wat ik met plezier gedaan heb. Aan die cursussen namen mensen deel als Harrie Pelgrim, Henk Dekker, Bert van Dijk, Hanni Meulemans en Lolke Stelwagen. Bij de cursus 1994/1995 viel Lolke eigenlijk buiten de boot, omdat de cursus al was volgeboekt. Hij was echter zo vasthoudend dat hij toch werd toegelaten. Van hem kwam het idee dat een cursus moest starten met een weekend, om het groepsgevoel onder de cursisten te versterken en met resultaat. Vanaf het begin heb ik me vanuit mijn interesse voor planten samen met Wim Baas bezig gehouden met Stinzenplanten. Ik kende door mijn opleiding de hele Nederlandse Flora op mijn duimpje. Stinzenplanten hebben me altijd geboeid en later kwamen daar de paddenstoelen bij. Daarbij hadden we het geluk dat we toegang hadden en hebben tot het park van Nijenrode. Bij goed weer zijn de Stinzenplanten- en paddenstoelen excursies grote publiekstrekkers, onder andere omdat er een apart programma is voor kinderen. De leden van de jeugdcommissie weten de jeugd te boeien en de kinderen op hun beurt slepen hun ouders mee naar een activiteit. Voor mij is een excursie geslaagd als het me lukt om een gesprek aan te gaan over de natuur. Bezoekers zijn vaak gericht op basiskennis als namen van planten en de geschiedenis, maar ik wil graag een dialoog met hen aangaan. Naast de excursies van

het IVN, leid ik op Nijenrode en Gunterstein tuinclubs rond of verzorg een rondleiding bij een gidsenuitje voor omliggende IVN-afdelingen. Aanvragen van groepjes van de Mycologische Vereniging (vereniging voor paddenstoelenkenners) houd ik af, wat zij doen is me te specialistisch.

Lange afstandswandelingen zijn één van mijn favoriete bezigheden. Van 1992 tot 1998 was ik reisleader bij SNP reizen. Ik ging als gids mee bij plantenreizen rond de Middellandse Zee. In de periode daarna heb ik met Geert, m'n man, voor die organisatie nog een wandeling gemaakt tussen Parma en Lucca, waarbij we de Apennijnen over liepen om te testen of de routes en de plaatsen waar overnacht werd in orde waren. Dat hebben we later nog eens gedaan voor de reis: Odysseus achterna. Tegenwoordig beperk ik me tot wandelingen waarbij bergen vermeden worden. Ik loop mee met de wandelingen die worden georganiseerd door de werkgroep wandelingen van IVN Vecht & Plassengebied. Op zondag 18 augustus liep de route rond De Botshol, een wandeling waarbij we halverwege met roeiboten de plas op zijn gegaan om naar de Lepelaars te kijken. Vanaf 1998 was ik ongeveer 10 jaar lang raadslid voor GroenLinks, dat je met recht een groene club mocht noemen. Ik was in de gemeente bezig om de Vecht groen te houden en om het plat te zeggen: al die vreselijke bouwprojecten waar de projectontwikkelaars mee kwamen tegen te houden. De Commissie Voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied heeft mij in 2000 de startnotitie aangeboden, met als titel: De Vecht als Cultuurlandschap. Dit omdat ik me daar langdurig voor had ingezet. Ik ben

lid van de Vechtplassen-commissie en heb deelgenomen aan een werkgroep die streeft naar behoud kwaliteit van de natuur en cultuur in het gebied'. Tot slot maakten we een kort rondje door de tuin, waar je drie soorten grond aantreft: zand bij de Straatweg, klei bij de Vecht en Veen in het middenstuk. Door de schaduw van de bomen heeft het deel bij de Straatweg het karakter van een bosvegetatie, schaduwrijk en vochtig en bezien vanuit wat er groeit misschien wel het interessantste deel van de tuin. De Stinzenplanten, die tot de bosplanten behoren doen het er goed, met soorten als Voorjaarszonnebloem, Donkere ooievaarsbek, Ruig klokje, Voorjaarshelmbloem (met de Holwortel wil het niet lukken), diverse soorten anemonen. Verder staan er varens, Bosandoorn en Koekoeksbloemen. Willemien probeert daar zoveel mogelijk Stinzenplanten te krijgen. Elders in de tuin staat een bloeikolf van de Italiaanse aronskelk.

p.s.

We zijn nog maar net aan het interview begonnen als Geert ons roept, omdat er twee naaktslakken paren bij de vlonder aan de Vecht. Het is een statisch iets en door de slijmprop zien we niet wat er gebeurt. Gelukkig biedt de site van Vroege Vogels uitkomst. Slakken zijn hermafrodiet, oftewel tweeslachtig. Hun geslachtsorganen bevinden zich anders dan je zou denken, aan de kop. Aan de rechterkant zit de geslachtsopening. Bij de wederzijdse bevruchting maken de slakken een kringetje om de slijmprop waarbij ze onderling zaadvloeistof uitwisselen in de vrouwelijke geslachtsopening. Naaktslakken leggen ronde transparante eitjes. Je vindt ze bij de compost, maar ook in de zandbak.

Jaap Stavenuiter

Hoe de kruisspin haar kruis kreeg.

Herken je dit?

Loop je 'smorgen naar je auto of fiets om naar je werk te gaan, heb je ineens een spinnenweb in je gezicht. Grote kans dat dit web van de kruisspin is.

De kruisspin weeft haar web in de nazomer boven paden, en is dagelijks bezig met het onderhoud hiervan. Kruisspinnen kunnen schitterende webben weven, en dat kwam lang geleden goed van pas.

Vanuit haar web tussen twee struiken kon de spin haar ogen niet geloven. Zij zag, bijna 2000 jaar geleden Romeinse soldaten dobbelen om de mantel van de veroordeelde.

Deze hing boven hen aan het kruis. Het bloed liep vanaf de doornenkroon over zijn gezicht.

Hij werd belaagd door talloze vliegen, die zich tegoed deden aan het geronnen bloed. Jezus had duidelijk last van het gekrioel van de insecten. De spin kreeg medelijden en kroop uit haar web over de grond, naar het kruis omhoog naar het gezicht.

Zorgvuldig weefde ze een web, draad voor draad, rond het hele hoofd.

Ze spon de draden zo nauwgezet dat het gezicht een grijze waas kreeg.

Toen de spin klaar was, liep ze rustig weer naar haar eigen web.

De zon scheen toen zij terug liep.

De spin draaide zich om en keek omhoog.

Ze zag dat de vliegen zich enorm boos maakte omdat ze niet meer bij het bloed konden komen. Het leek of Jezus dankbaar naar haar glimlachte en er in haar oor gefluisterd werd "Dank je wel voor je goede zorgen".

Op dat moment viel de schaduw van het kruis op haar schild.

Rustig en tevreden liep de spin terug

naar haar eigen web. Daar aangekomen zag zij dat het kruis op haar schild niet verdwenen was, en zij realiseerde zich dat zij een web had geweven voor een bijzonder persoon.

Uit dankbetoon voor haar mededogen werd de afbeelding aan al haar nakomelingen doorgegeven. Zij hebben nog steeds een kruis op hun schild, en daarom worden ze kruisspinnen genoemd.

De kruisspin is een van de bekendste Europese spinnen, en weeft haar web op de vliegwegen van insecten tussen

hoge planten. Tuinpaden zijn dus ideaal. Kruisspinnen vangen in hun webben vliegen, muggen, maar ook wespen, bijen en vlinders. De slachtoffers worden snel in een pakketje geweven, verlamd door een gifbeet, en naar een hoekje gesleept, waar de spin de prooi in alle rust kan verorberen.

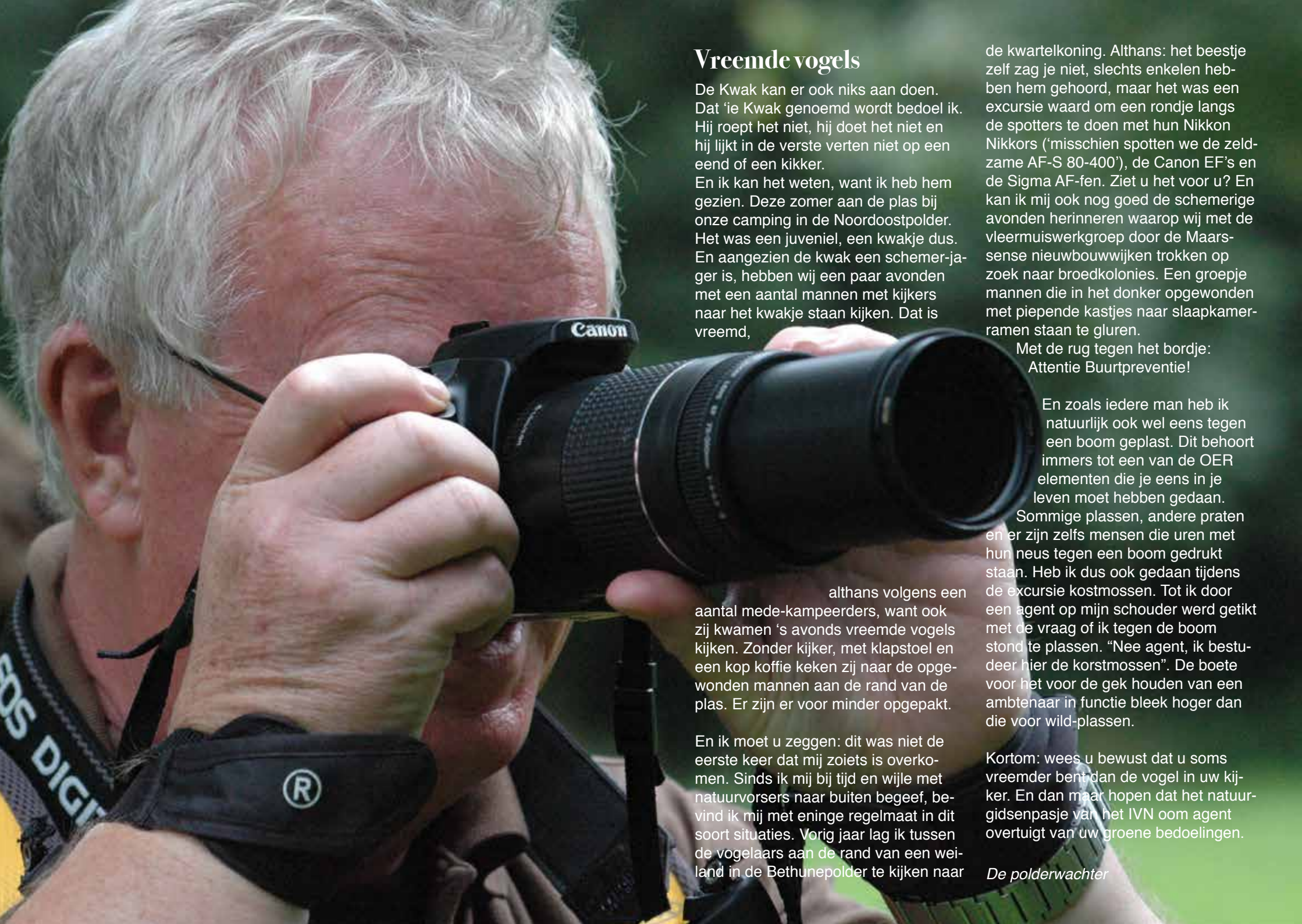
Kruisspinnen zijn op hun beurt weer een lekker hapje voor vogels.

Kees Vollering Verhalenverteller

Bron: www.natuurverhalen.nl

Vreemde vogels

De Kwak kan er ook niks aan doen. Dat 'ie Kwak genoemd wordt bedoel ik. Hij roept het niet, hij doet het niet en hij lijkt in de verste verten niet op een eend of een kikker.

En ik kan het weten, want ik heb hem gezien. Deze zomer aan de plas bij onze camping in de Noordoostpolder. Het was een juveniel, een kwakje dus. En aangezien de kwak een schemer-jager is, hebben wij een paar avonden met een aantal mannen met kijkers naar het kwakje staan kijken. Dat is vreemd,

althans volgens een aantal mede-kampeeders, want ook zij kwamen 's avonds vreemde vogels kijken. Zonder kijker, met klapstoel en een kop koffie keken zij naar de opgewonden mannen aan de rand van de plas. Er zijn er voor minder opgepakt.

En ik moet u zeggen: dit was niet de eerste keer dat mij zoiets is overkomen. Sinds ik mij bij tijd en wijle met natuurvorsers naar buiten begeef, bevind ik mij met enige regelmaat in dit soort situaties. Vorig jaar lag ik tussen de vogelaars aan de rand van een weiland in de Bethunepolder te kijken naar

de kwartelkoning. Althans: het beestje zelf zag je niet, slechts enkelen hebben hem gehoord, maar het was een excursie waard om een rondje langs de spotters te doen met hun Nikon Nikkors ('misschien spotten we de zeldzame AF-S 80-400'), de Canon EF's en de Sigma AF-fen. Ziet u het voor u? En kan ik mij ook nog goed de schemerige avonden herinneren waarop wij met de vleermuiswerkgroep door de Maarsense nieuwbouwwijken trokken op zoek naar broedkolonies. Een groepje mannen die in het donker opgewonden met piepende kastjes naar slaapkameramen staan te gluren.

Met de rug tegen het bordje:
Attentie Buurtpreventie!

En zoals iedere man heb ik natuurlijk ook wel eens tegen een boom geplast. Dit behoort immers tot een van de OER elementen die je eens in je leven moet hebben gedaan.

Sommige plassen, andere praten en er zijn zelfs mensen die uren met hun neus tegen een boom gedrukt staan. Heb ik dus ook gedaan tijdens de excursie kostmossen. Tot ik door een agent op mijn schouder werd getikt met de vraag of ik tegen de boom stond te plassen. "Nee agent, ik bestuur hier de korstmossen". De boete voor het voor de gek houden van een ambtenaar in functie bleek hoger dan die voor wild-plassen.

Kortom: wees u bewust dat u soms vreemder bent dan de vogel in uw kijker. En dan maar hopen dat het natuurgidsenpasje van het IVN oom agent overtuigt van uw groene bedoelingen.

De polderwachter

Hoor de wind waait door de bomen

Het traditionele onstuimige seizoen is weer in volle hevigheid aanwezig, de "r" zit weer in de maand. Het bekende Sint Nicolaas liedje uit de titel getuigt ernaar. Daarom nu eens wat aandacht voor de wind en wat die ons kan vertellen over het weer en het weersverloop. Wind ontstaat door luchtdrukverval. Dit drukverval kan verschillende oorzaken hebben. Simpel gesteld stroomt de wind gewoonlijk van het hoogste punt naar het laagste punt, Dus van een hogedrukgebied naar een lagedrukgebied. De werkelijke dynamiek is iets ingewikkelder, maar we zullen om de eenvoud en de ruimte in ons blad de rol van de straalstroom hier buiten beschouwing moeten laten. Een andere oorzaak is de thermische wind; zeewind aan de kust op warme zomerdagen. Ook daar komen we later nog wel eens over te spreken.

De wind aan het aardoppervlak wordt gedomineerd door de ligging van verschillende hoge- en lagedrukgebieden. In het centrum van een hogedrukgebied stijgt de lucht op. De luchtmassa zal uiteindelijk tot zo'n 10 km kunnen opstijgen. Daar vloeit het naar de zijanten uit en stroomt terug. Op het noordelijk halfrond gaat dit met de wijzers van de klok mee. Deze opstijgende lucht verklaart waarom onder meer de zwaluwen bij mooi weer hoog vliegen. De insecten, de voedselbron van de zwaluwen, worden omhoog gevoerd door de opstijgende lucht en de zwaluwen gaan er achteraan. Dat onze gevleugelde vrienden bij naderende weersverslechtering laag vliegen komt omdat de luchtkolom in een lagedruk-

gebied dalend is. Insecten komen niet hoog en zwaluwen vliegen dus laag. Stinkende sloten, grachten en kanalen hebben ook hun oorzaak in deze dalende luchtmassa. Vooral als het niet te hard waait kunnen de kwalijk riekende luchtjes niet weg. De dalende luchtmassa werkt als een deksel waaronder de geurtjes blijven hangen. Ook het geuren van langharig vee en bijvoorbeeld honden vindt daarom plaats bij weersverslechtering. Wat we hier ruiken is hun zweetlucht. Een ander voorbeeld zijn slecht trekkende schoorstenen van bijvoorbeeld de openhaard. Bij een dalende luchtmassa en weinig wind "valt" de lucht in de schoorsteen en zolang de warmte van de haard niet in staat is de vallende lucht te overwinnen zal de rook van de openhaard in de kamer terecht komen. Vooral in de winter kan dat ook gebeuren in hogedrukgebieden als de lucht nabij het aardoppervlak sterk afkoelt. Deze koudere (afkoelende) en daardoor zwaardere lucht valt naar de aarde en drukt dan ook de trek in de schoorsteen.

De kracht van de wind wordt vooral bepaald door het verval van de luchtdruk met afstand tussen de hoge- en lagedrukgebieden. Op een traditionele weerkaart worden de posities van de hoge- en lagedrukgebieden weergegeven. De kromme lijnen op de weerkaart zijn de isobaren, zij verbinden de plaatsen met gelijke luchtdruk. Overal waar de op lijn van bijvoorbeeld 1000 hPa (mBar) is de luchtdruk dus 1000 hPa. Een gulden regel stelt dat hoe dichter de isobaren bij elkaar liggen, hoe harder het waait.

Ook zonder weerkaart kunnen we grofweg bepalen waar zich de hoge- en lagedrukgebieden bevinden. We hebben al gesteld dat de windrichting

in een hogedrukgebied met de wijzers van de klok meeloopt. In een lagedrukgebied loopt deze tegen de wijzers van de klok in (Op het zuidelijk halfrond is dit tegengesteld). Ga nu eens met de rug in de wind staan, dan bevindt het hoog zich aan de linkerkant en het laag aan de rechterzijde. Vergelijk deze waarneming met een weerkaartje. Let bij een barometerstand van grofweg tussen de 1010 en 1020 hPa dan ook op de bewolking; neemt deze toe in de tijd bij een dalende luchtdruk dan is er een weersverslechtering met mogelijk regen en meer wind op komst. Neemt deze af bij stijgende luchtdruk, dan zal het weer op termijn juist verbeteren; afnemende wind en meer zon. Door ook het gedrag van dieren, zoals hierboven beschreven, te volgen kunnen redelijk betrouwbare uitspraken gedaan worden over het te verwachten weer op middellange termijn.

Overigens de meeste gevleugelde insecten vliegen niet boven windkracht 5. In de luwte van bomen, bosranden en houtwallen e.d. vliegen de insecten wel uit. Vleermuizen maken daar dankbaar gebruik van. Zij jagen ook bij harde wind juist in deze windluwe gebieden en in open plekken in bos en park. Ook zwaluwen kunnen we daar in de schemering aantreffen.

Twijfel je aan de overheersende windrichting let ook dan eens op het riet. De bladeren op de rietstengels staan altijd van de wind af, net zoals een vlag aan zijn mast.

Ton Lindemann

Is er een speciaal thema waar je graag enige uitleg over wilt hebben in relatie van het weer tot de natuur of andere weersverschijnselen, mail je verzoek dan aan: postbus@meteo-maarsssen.nl

De vier van Pien

Het moet zondag 28 september 2008 geweest zijn, de dag dat IVN Vecht & Plassengebied een excursie verzorgde over de natuur in de Utrechtse binnenstad met het Janskerkhof als beginpunt. In de krochten aan de noordkant van het plein bij de studentensociëteit is van alles te zien. De muur van het souterrain is er vochtig, heeft verweerde voegen en is schaduwrijk. Ideaal voor muurplanten die er houvast vinden zoals de Muurvaren, Eikvaren, Muurleeuwenbek, Gele helmbloem en Muursla. Hoe belangrijk die condities voor muurplanten zijn is te zien bij nummer 13. De muur is er opnieuw gevoegd en ook al is dat zorgvuldig gedaan, er groeit niets meer. Op de grond troffen we een enorme bende aan in de vorm van plastic bierglazen en ander spul dat men kwijt moest. Ondanks dat groeien er volop planten zoals het Parapluitjes mos, Harig knopkruid, Basterdwederik, Harig wilgenroosje, Moeraskers, Stinkende gouwe, Biggekruid, Vogelmuur en Klein kruiskruid. Het zien van Klein kruiskruid bracht Pien Jansen - onze gids - ertoe te vertellen dat er vier wilde (zaad) planten zijn die het hele jaar bloeien, tenminste als het niet vriest. Dat zijn naast het Klein kruiskruid, Straatgras, Madeliefje en de Paarse dovenetel. Na het doorspitten van de bloemengids denk ik daar Gewoon herderstasje en Vogelmuur aan te kunnen toevoegen. Je vraagt je af hoe de planten zich bij winterse omstandigheden weten te handhaven en ook nog hun voortplanting weten te regelen?

De Paarse dovenetel is een kleine/lage

eenjarige plant met hartvormige bladeren. De bovenste blaadjes hebben een paarse aanloopkleur, waardoor de rood-paarse bloemen goed opvallen. De plant behoort tot de Lipbloemenfamilie. Planten van die familie hebben een behaarde vierkante stengel waaraan de bladeren in paren kruisgewijs tegenover elkaar staan. Een lipbloem heeft een bovenlip die er uitziet als een gewelfd afdakje en een onderlip die bedoeld is als landingsplaats voor insecten. Lipbloemen zijn in de regel tweeslachtig. Bij een temperatuur onder de tien graden vliegen hommels en bijen niet, de bloemen blijven dan gesloten en treedt zelfbestuiving op. De zaadjes (nootjes) hebben een vlezig aanhangsel (het mierenbroodje) die in trek zijn bij de mieren die ze naar hun nest verslepen en de zaden zo verspreiden.

Vogelmuur behoort als het om verspreiding en vermenigvuldigen gaat tot de succesvolste 'onkruiden', de generaties Vogelmuur kunnen elkaar binnen een paar weken opvolgen. Het is een laagblijvende plant waarvan het groen en het oliehoudende zaad zijn gewild bij vogels. Vogelmuur behoort tot de 'Muren', een onderfamilie van de Anjerfamilie. De bloemen zijn 8-10 mm groot en hebben vijf tot de helft ingesneden witte bloemblaadjes. Bij Vogelmuur vindt al binnen de knop zelfbestuiving plaats.

Het Madeliefje is een laagblijvend, overblijvend plantje dat het hele jaar door bloeit in gazons en bermen. Het behoort tot de familie van de Compositen, met een bloem in de vorm van hoofdje met honderd gele buisbloemen en witte straalbloemen. De bloemen hebben vaak een rood accent en groeien alleenstaand aan een bladloze stengel. De bladeren zijn spatelvormig en vormen een wortelrozet aan de voet

van de bloemstengel. In de oksels van de bladeren vormen zich uitlopers die kunnen uitgroeien tot een nieuwe rozet.

De drie voorbeelden van plantjes die het hele jaar bloeien, hebben met elkaar gemeen dat ze klein van stuk zijn dan wel laag bij de grond blijven, de voortplanting in eigen hand hebben en bij de verspreiding ondersteund worden door mieren of door uitlopers van wortels.

Jaap Stavenuiter

Het reilen en zeilen van de Paddenstoelenwerkgroep

Op 6 september is de Paddenstoelenwerkgroep het seizoen gestart met een wandeling om de Kleine Maarsseveen-se Plas. De zomer is droog en warm geweest, daarom zagen de paddenstoelen er droog uit. Van vier soorten hebben we onder de microscoop de randen van de plaatjes bekeken waar de cellen zitten, die een determinatie kenmerk vormen van de paddenstoel. De werkgroep is opgezet om meer natuurgidsen te krijgen die willen gidsen tijdens publieksexcursies over paddenstoelen op Nijenrode en op Gunterstein. De beide parken behoren tot de landelijke top tien waar het gaat om de verscheidenheid aan paddenstoelen. De publieksexcursie in Gunterstein stond voor zondag 29 september op de kalender. Voor de leden van de werkgroep en voor actieve leden die mee wilden doen, volgden daarna nog de volgende wandelingen die op vrijdagochtend van 10.00 – 12.30 uur onder leiding van Hanni Meulemans werden gehouden.

11 oktober bij de Hollandse Rading;
18 oktober in het park van Gunterstein;
25 oktober voorwandelen op Nijenrode
27 oktober op zondag publieksexcursie in het park van Nijenrode

Ga mee naar buiten allemaal.....

De Vogelwerkgroep heeft na een rustige zomer weer zin om op pad te gaan. Voor november staat Willeskop gepland en in maart volgend jaar willen we een wat langere excursie maken naar de Oostvaardersplassen.

Datum: 16 november 2013
Locatie: Willeskop
Tijd: 9.00-12.00
Vertrekpunt: Damweg, parkeerplaats bij de S-bocht, Oudewater
Datum: 2 maart 2014
Locatie: Oostvaardersplassen
Tijd: 9.00-14.00
Verzamelen 9.00 uur Brandweerkazerne, Maarssen

Aanmelden bij :
ingridmkat@gmail.com

Meldt u bij het aanmelden uw naam, telefoonnummer en de datum van de excursie waarvoor u zich opgeeft. Texel is afgelopen jaar goed bevallen. Het plan voor komend jaar is om op vrijdag 11 april te vertrekken naar Fochterloërveen / Drents Friese Wold. We komen zondag 13 april eind van de dag terug. Het programma bestaat natuurlijk uit veel vogels kijken. We willen Natuurmonumenten vragen voor een lezing over en een excursie naar het Fochterloërveen. De locatie waar we logeren en welke kosten hieraan verbonden zijn worden nog nader bekend gemaakt. Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van de vogelwerkgroep? U kunt zich hiervoor aanmelden bij Hanneke Boom: hannekeboom64@gmail.com
Vogelwerkgroep IVN V&P

IVN Scharrelkids natuur-activiteit speciaal voor de Jenaplanschool

Workshop voor (groot)ouders op 20 nov. 20 -22 uur.
Natuurmiddag voor kinderen en (groot)ouders op 27 nov. 15 – 19 uur.

Kinderen die meer in de natuur zijn, zijn gezonder, hebben meer concentratie en hebben minder stress. Toch spelen kinderen 50% minder buiten dan twintig jaar geleden. Het IVN organiseert in Stichtse Vecht een korte cursus Scharrelkids met leuke praktische tips op woensdagavond 20 november. De tweede activiteit op woensdagmiddag 27 november is met de kids en ouders en wordt afgesloten met een kampvuur! Dit wordt een heuse natuurbelevingsfeestmiddag.

Natuur is gezond!
Steeds meer kinderen groeien op in een stedelijke omgeving en kennen de natuur alleen van de televisie en computer. Ouders vinden het soms te 'gevaarlijk' voor kinderen om buiten te spelen. Uit onderzoek blijkt dat contact met de natuur heel belangrijk en gezond is voor opgroeiende kinderen. En gelukkig beseffen ook steeds meer ouders dit. Kinderen spelen in de natuur immers veel gevarieerder en creatiever dan binnen. Of het nu lente, zomer, herfst of winter is. In een groene omgeving kunnen ze hun energie kwijt, leren ze risico's inschatten en worden ze fitter en slimmer.

Voorbeeldfunctie
Belangstelling bij kinderen voor de natuur komt niet vanzelf. Juist ouders en

andere jeugdbegeleiders (zoals familieleden, leerkrachten, BSO begeleiders, e.d.) hebben een belangrijke voorbeeldfunctie. Weten we zelf nog wat ons raakte in de natuur toen we kind waren? Kinderen tussen de 4 en 12 jaar staan nog het meeste open voor natuurbeleving. In de pubertijd verdwijnt het naar de achtergrond, maar de waardering voor de natuur komt op latere leeftijd weer naar boven.

Hup naar buiten de natuur in!
De cursus Scharrelkids zit vol met praktische tips, spelen en wetenswaardigheden over de natuur en natuurbeleving voor kinderen. In de workshop wordt aandacht besteed aan het wetenschappelijk onderzoek van het belang dat natuur goed doet in allerlei opzichten. Deelnemers leren allerlei leuke en verrassende activiteiten, die je met kinderen in de natuur kunt ondernemen. Met de naturmiddag gaan de IVN natuurgidsen en de ouders met de kinderen ontdekken hoe leuk spelen en natuurbelevingsactiviteiten kunnen zijn!

Opgave

De workshop op 20 november wordt gehouden in de Jenaplanschool 't Bon-tenest, Spechtenkamp 232 in Maarssen van 20.00 tot 22.00 uur. De naturmiddag met kinderen erbij is op woensdag 27 november van 15.00 tot 19.00 uur bij schapenboerderij / streekmuseum Vredegoed, Heuvellaan 7 te Tienhoven. Verplicht opgeven vóór 19 en resp. 26 november via marijkezoetelief@gmail.com, tel. 0628265081. Deelname kost € 5,00 (kinderen gratis) en leerkrachten en IVN-ers zijn ook gratis. Meer info over IVN Scharrelkids kun je vinden op www.scharrelkids.nl

De sluipwesp hoeft nooit op dieet.

Er zijn heel veel verschillende soorten wespen, de huis-tuin- en keukenwesp kennen we allemaal en die is niet zo geliefd.

De naaste familie, die van de sluipwespen, omvat veel kleinere exemplaren - met het oog nét zichtbaar voor de oplettende natuurliefhebber. Het zijn minuscule wespjes met een slanke taille en veel soorten bezitten een lange legboor. Daarmee leggen ze hun eitjes in de larven van andere insecten. Het zijn kortom parasieten, want de "gastheer" overleeft het niet! Sluipwespen worden daarom veel gebruikt in de biologische bestrijding, ze ruimen geheel vrijwillig de schadelijke insecten op die de kasgroenteteler liever kwijt dan rijk is.

Omdat er al lang veel onderzoek gedaan wordt aan en met sluipwespen weten we nu ook dat sluipwespen geen vet kunnen maken. Dat is erg bijzonder in het dierenrijk. Vetaanmaak is toch vrij essentieel om te kunnen overleven, zou je denken. In de evolutie noemt men dit "verlies van eigenschappen" - een verschijnsel waar niet zo veel aandacht aan besteed wordt. Bij evolutie denk je toch eerst en vooral aan het ontstaan van nieuwe eigenschappen.

De sluipwespen halen al het benodigde vet als larve uit hun gastheer en daar doen ze dan hun hele leven mee!

Ze blijven dus altijd zo lekker dun.

Animalia - Arthropoda (geleedpotigen) - Insecta (insecten) - Hymenoptera (vliesvleugeligen) - Ichneumonoidea (gewone sluipwespen).

Janine Mariën.

De Sterappel

Heb je enig idee wanneer je voor het laatst een Sterappel hebt gegeten? Het is een appel met een fris-zure smaak, stevig vruchtvlies met een lichtroze kleur en een donkerrode schil. De appel is rijp wanneer het klokhuis als een rode ster zichtbaar is: vandaar de naam. Je zou zeggen dat hij tot de rassen behoort die nu gewild zijn. Het ras is rond 1830 door kruising en selectie ontstaan in het gebied ten zuidwesten van Maastricht. Juist daar omdat de Sterappel om droge zand- of zavelgrond vraagt, die daar aanwezig is. Zavel bestaat uit klei met een hoog gehalte aan zand. Een nadeel van de Sterappel is dat de appels al van de boom vallen voor ze rijp zijn. De appels worden daarom vroeg geplukt en daarna op stro in de zon gelegd om bij te kleuren, waarna ze vanaf half november gegeten kunnen worden. Het ras doet het alleen als hoogstam: een boom met een onderstam. Door de omvang van de boom vergt het snoeien en het plukken van de appels veel tijd. De Sterappel is daarom nog slechts te vinden bij liefhebbers en verenigingen die zich richten op oude fruitrassen.

Natuurmonumenten bezit in 's-Graveland en aantal Buitenplaatsen, op de grens van het zand van het Gooi en het veen van de Vechtstreek. Op de Buitenplaatsen Schaep en Burgh, Bokestijn, Spanderswoud en Gooilust verzorgt een groep vrijwilligers (de snoeiploeg) de fruitbomen, onder leiding van een boswachter. De snoeiploeg zorgt daarbij

voor het snoeien, opbinden, bemesten, het plukken van het fruit, het rooien van bomen en het planten van nieuwe fruitbomen. Elk van de Buitenplaatsen heeft een muur langs de moestuin. Langs de muren staan fruitbomen in de vorm leifruit, zoals peer, kers, pruim, vijg, kiwi, moerbeï en druif, die door veelvuldig snoeien hun specifieke vorm hebben gekregen. De appel tref je er niet aan, daarvoor is het tegen de zuidmuur waar het fruit staat te warm. In de boomgaarden staat een variëteit aan appelrassen in hoogstam, waaronder de Sterappel, Goudrenet (Belle van Boskoop), Notarisappel, Groninger Kroon, de Glorie van Holland en de Mispel. En als enige in z'n soort de Kweepeer. De overige peerassen staan hier langs de muren. Zo wordt op de Buitenplaatsen een traditie voortgezet, waarbij het uitgangspunt is dat het fruit er mooi bijstaat.

In het begin van de zeventiende eeuw kregen Amsterdamse kooplieden vergunning om in 's-Graveland zand af te graven ten behoeve van de stadsuitbreiding van Amsterdam. Als tegenprestatie moest de grond in cultuur gebracht worden en diende er op elke kavel twee boerderijen te worden gebouwd. Het zand werd via de 's-Gravelandsevaart per schip naar Amsterdam vervoerd. En stadsafval dat als meststof werd gebruikt nam men mee terug. Aan het einde van de zeventiende eeuw vestigden zich hier de eerste kooplieden. Op de boerderij werden voor hen kamers gereserveerd waar ze in de zomer verbleven. Een bijkomend voordeel voor de kooplieden was dat ze de beschikking had over zuivelproducten, vlees en groente en fruit. De buitenplaatsen zoals we die nu kennen ontstonden in de loop van de tijd door het samenvoegen van percelen land tot grotere eenheden. Maar altijd maakte een moes- en siertuin en een boomgaard deel uit van de Buitenplaats.

Nieuwe appelrassen die in de handel komen moeten resistent zijn voor veel voorkomende plantenziekten, de vruchten moeten lichtzuur en sappig zijn, van het gewenste formaat en mooi van kleur. De fruitteiler wil een struik die niet hoger is dan 2,5 meter, die hij in rijen kan plaatsen zodat men overal goed bij kan. Onze Sterappel kan na het kleuren tot de Kerstdagen bewaard worden. Bij bewaring van de appels in een koelcel kan dat tot februari. Hoe de Sterappel aan z'n naam is gekomen, dat zie je wanneer je de appel dwars doorsnijdt.

Jaap Stavenuiter

De J.P.Thijssedag

de voorbereiding

de ontvangst met koffie

het instappen

het roeien

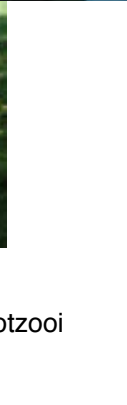
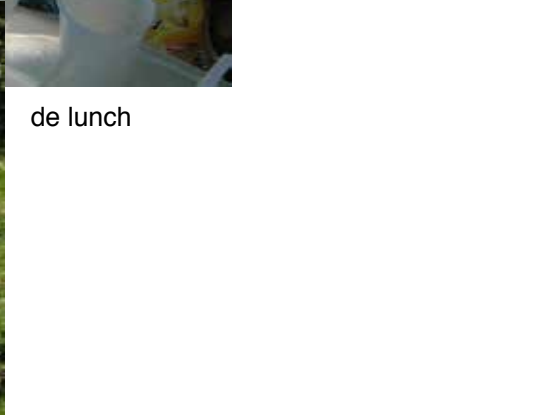

het ontvangstcomite

het uitstappen

Indien onbestelbaar dan graag
retour zenden aan:

Ledenadministratie
IVN Vecht & Plassengebied
T.a.v. Tineke van Schooten
Rembrandtlaan 68
3451 JD Vleuten

Aan de heer/mevrouw:

 beleef de natuur!

The logo for IVN is displayed in a bold, green, lowercase font. The letters 'i', 'v', and 'n' are stylized and connected. To the right of the logo, the phrase "beleef de natuur!" is written in a brown, cursive script font.

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven. We verbinden hen met groene initiatieven rond natuur en maatschappelijke thema's zoals voeding, gezondheid en energie.